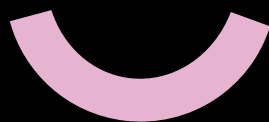
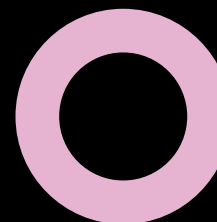
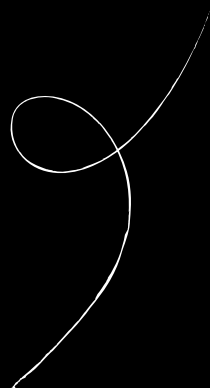

SUSTE

MULTIMODAL SMÅBARNSPEDAGOGIK

BARN SLÖJDAR HÅLLBART

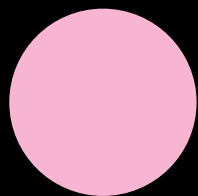
GUIDE

HANNAH KAIHOVIRTA | MAJ ÅBERG-HILDÉN | ANN-CHRISTIN FURU | LILI-ANN WOLFF

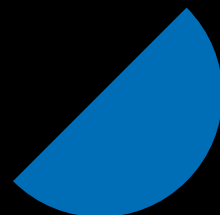
BARN SLÖJDAR HÅLLBART

En guide i småbarnspedagogik

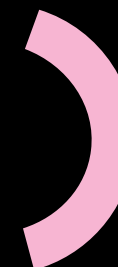

INNEHÅLL

- 4 INLEDNING
- 10 HÅLLBART SKAPANDE
- 12 HÅLLBART SLÖJDANDE
- 16 MULTIMODALT SKAPANDE
- 32 HÅLLBART MATERIAL
- 33 LITTERATUR
- 35 FÖRFATTARE & TACK

FÖRFATTARE HANNAH KAIHOVIRTA (RED.), MAJ ÅBERG-HILDÉN,
ANN-CHRISTIN FURU, LILI-ANN WOLFF

FORMGIVNING TINTIN ROSVIK

FOTOGRAFIER MAJ ÅBERG-HILDÉN

ISBN 978-951-51-8065-0

DELA DIGITALT Det här är en digital publikation om hållbarhet.
Tänk efter två gånger innan du skriver ut materialet på papper.

GUIDEN ÄR EN RESULTAT av [SUSTE-projektet](#) som pågått under åren 2018–2020. SUSTE har förverkligats vid pedagogiska fakulteten vid Helsingfors universitet med stöd av Svenska Kulturfonden. Projektet syftar till att främja den professionella utvecklingen gällande hållbarhet inom småbarnspedagogik i Svenskfinland och förväntas generera ny teori och praxis gällande hållbarhetspedagogik för barn under skolåldern, samt stimulera dialog mellan praktiker och forskare.

ALLA RÄTTIGHETER RESERVERADE SUSTE 2022

Barn slöjdar hållbart är en guide för dig och dina kolleger om lekfullt arbete med slöjd och hållbarhetsfrågor. Genom lärprocesser som bottnar i barns och vuxnas gemensamma utforskande av teman som anknyter till hållbarhet vill vi inspirera till kreativitet och lärande.

Hannah Kaihovirta

Lili-Ann Wolff

Ann-Christin Furu

Den här guiden riktar sig till dig som arbetar inom småbarnspedagogik och förskoleundervisning. Den fungerar också som inspiration för dig som är intresserad av att slöjda hållbart tillsammans med barn.

Guiden är ett resultat av forskningsprojektet *Hållbara berättelser – Multimodal storytelling och hållbarhet inom småbarnspedagogik i Svenskfinland* (SUSTE), som under åren 2018–2020 genomfördes vid Pedagogiska fakulteten vid Helsingfors universitet. Kärnan i multimodal storytelling är berättande i olika modaliteter, till exempel genom slöjd, muntliga berättelser, dikter, bilderböcker, konstverk, foton, video eller drama. Multimodal storytelling rymmer en mängd arbetsätt som bidrar till meningsskapande processer och lärande. I projektet sattes fokus på hur multimodal storytelling kan bidra till hållbarhetspedagogik, såväl hos studerande och personal inom småbarnspedagogik som hos de yngre barnen.

HÅLLBARHET OCH NATURRESURSER

Människor använder ständigt naturresurser, det vill säga material som har sitt ursprung i naturen. Det gäller allt från inandningsluft och mat till kläder, leksaker och mobiltelefoner. Ingenting uppstår från ingenstans utan alla resurser som nu finns på jorden har alltid funnits här. Alla människor delar samma resurser och samsas om dem för att upprätthålla sitt liv. Ett sätt att se på hållbarhet är genom de tre dimensionerna *ekologisk*, *social* (ofta delad i en social och kulturell dimension) och *ekonomisk*. Indelningen är en tankekonstruktion för att det ska vara lättare att förstå hur olika livsfunktioner och

samhällssektorer behöver inriktas mot en större hållbarhet och hur miljö och utveckling samverkar. Samtidigt kan det ses som en onaturlig tredelning, eftersom alla dimensionerna är sammankopplade i en komplex helhet.

Ett annat perspektiv på hållbarhet har sin grund i en *relationell världsbild*. Det här innebär att vi förstår att människan är en del av naturen och allt mänskligt liv är ömsesidigt beroende av en mångfald av livsformer på jorden. Naturen har ett egenvärde, oavsett den nytta människan kan ha av den. En hållbar livsstil innebär i det här perspektivet att som människa ta ansvar för och ha omsorg om hela livsväven och att leva på ett sätt som respekterar både mänskligt och icke-mänskligt liv och jordens resurser, både nu och i framtiden. Enligt det här synsättet är de planetära gränserna (jordens bärkraft) grunden för människans sociala och kulturella system, som i sin tur ligger till grund för såväl lokal som global ekonomi och hushållning med naturresurser. Människor behöver förändra sättet att leva så att det är i samklang med naturen, och samtidigt garanterar rättvisa levnadsvillkor för alla människor.

För att kunna tillgodose alla människors grundläggande behov och möjliggöra ett liv även för andra livsformer, behövs medvetenhet om politiska, ekonomiska och sociala faktorer, såväl som om samband mellan mänsklig och icke-mänsklig natur. De produkter som människan producerar, handlar med och konsumerar ingår i samverkande politiska och ekonomiska system, som i sin tur är delar av och påverkar de sociala och ekologiska systemen. Alla produkter som omger oss i vår vardag har sitt ursprung i naturresurser och ekosystem. Till exempel är möbler, papper, tyger och produkter som härstammar från naturen. För att nya naturresurser ska hinna återskapas, kan inte utvinningen och produktionen av varor och tjänster bli större än vad ett ekosystem, såsom skogen klarar av. *Ekologisk*

logisk hållbarhet syftar på att bevara livskraftiga och stabila ekosystem. Sådana ekosystem kännetecknas av biologisk mångfald (biodiversitet) på tre nivåer: genetisk nivå, artnivå och habitatnivå (nivån av livsmiljöer) för alla organismer. Även mänskliga hälsofaktorer som är beroende av den yttre miljön (t.ex. luftföroreningar och buller) inkluderas i den ekologiska hållbarheten. Naturresurserna är ojämnt fördelade över världen och konsumeras ojämnt. Det här leder till fattigdom, svält, väpnade konflikter och ökad migration. Rovdrift och omvandling av naturresurserna under en lång tid har lett till allvarliga klimatförändringar i form av förändrade väderförhållanden med häftiga stormar och översvämningar. Det här har i sin tur lett till ännu större brist på naturresurser, markrofferi och överpriser på till exempel mat.

Social hållbarhet innebär att alla människor får leva ett liv med tillgång till nödvändiga förnödenheter, såsom ren luft, tillräckligt med vatten och mat, samt skydd mot regn, extrem värme och kyla. Det innebär också att det råder rättvisa och jämlikhet. I ett socialt hållbart samhälle är ingen marginaliserad eller utestängd, utan alla är delaktiga i samhällets processer och i upprätthållandet av demokratin. Alla får leva ett människovärdigt liv i fred och säkerhet.

Kulturell hållbarhet kan ses som en del av den sociala hållbarheten. Kultur hänför sig till intellektuella, andliga, emotionella och materiella karaktäristika hos en grupp människor. Att värna om den kulturella hållbarheten innebär således att beakta mänskliga rättigheter, men även en mångfald av värderingar, traditioner och trosuppfattningar, liksom otaliga former av hållbar konstnärlig produktion och hållbara uttryck för skapande processer.

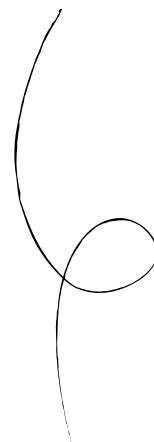
För att naturresurserna inte ska ta slut behöver en så stor del som möjligt av utvinningen, transportererna och tillverkningen av varor ske med

hjälp av förnybara naturresurser, som fylls på snabbare än de töms. Till de förnybara resurserna hör vind, sol, vatten och skog (biomassa). Men även en förnybar naturresurs kan tömmas, ifall uttaget blir för stort. Fossila bränslen, som olja och kol, samt mineraler som bryts ur jordens inre är däremot inte förnybara. Plast och polyamid, som tillverkas av olja, är därför inte heller förnybara. Ekonomisk hållbarhet innebär därför att uttaget av naturresurser är så lågt som möjligt (genom t.ex. minskad konsumtion och bättre teknik som kräver mindre resurser). Det innebär även cirkulation av resurser, det vill säga att såväl råvaror som färdiga produkter används på nytt (återvinning och återanvändning/återbruk). Även cirkulär ekonomi, där människor konsumerar tjänster i stället för varor och byter, lånar och delar varor leder till ett mer ekonomiskt hållbart samhälle.

I avsikt att intensifiera det globala arbetet för hållbarhet antog FNs generalförsamling år 2015 det globala handlingsprogrammet Agenda 2030. Plan omfattar 17 utvecklingsmål i vilka de olika dimensionerna av hållbar utveckling förenas. Målen berör alla länder och samhällen och därmed också hela jordens befolkning.

HÅLLBARHETSPEDAGOGIK

I ett hållbarhetsperspektiv är det eftersträvansvärt att skapa trygga ramar och verksamhet som på olika sätt stöder barns utveckling av resiliens, det vill säga deras förmåga att hantera utmaningar och motgångar på ett konstruktivt sätt. I pedagogisk forskning och verksamhet har det visat sig att barns möjlighet till delaktighet är en viktig faktor i utvecklingen av resiliens. Då barn ges rum och tid att uttrycka sina tankar och känslor, bearbeta sina erfarenheter i dialog med andra barn och vuxna, skapas en bra grund för lärande.

Naturen
har ett
egenvärde,
oavsett
den nytta
människan
kan ha av
den.

Hållbarhetspedagogik är en plats- och tidsmedveten pedagogik, där omsorgen om världens framtid är lika självklar som den dagliga omsorgen om varandra här och nu. Det här betyder inte att barnen belastas med hela världens problem och elände, utan omsorgen om sig själva, varandra och naturen byggs upp genom lekfullhet i en vardag där barn ges möjlighet till aktivt deltagande. Småbarnspedagogiken ska främja värderingarna likvärdighet, jämlikhet och mångfald (Utbildningsstyrelsen, 2018). I en hållbar miljö respekteras mångfald, såsom olika språk, kulturer, religioner och traditioner. I en helhets- och sammanhangskapande pedagogik förenas olika mål som bildar ett sammanhang.

Vistelser på gårdsplanen och närliggande naturområden ger barnet möjlighet att utveckla motoriska färdigheter och samtidigt utforska, upptäcka, och förundra sig över det som sker i naturen. Inomhus- och utomhusaktiviteter stöder varandra. Det blir en vana att regelbundet uppleva naturen och utforska daghemmets naturomgivning och allt som där finns, lära känna växter och djur och

värna om andra organismer och deras miljöer. På så sätt får barnet förståelse för sin egen roll som en art bland många andra, där allt det levande spelar en viktig roll för sitt sammanhang.

SLÖJDA HÅLLBART

Slöjd handlar om att förvalta, förstå och förändra kultur och tradition genom olika material. Slöjd och hantverk är att kommunicera om och med olika material och under slöjdande är det naturligt att reflektera över vilket ursprung ett material har. Materialkännedom och materialhantering är ett sätt att bli medveten om resurser och slöjdande kan också ses som en motreaktion till slit- och släng och massproduktion. Genom att kombinera lek och frågor om material erbjuder slöjd ett undersökande förhållningssätt till lärande där oväntade idéer och uppslag förs ihop med redan kända slöjdtraditioner. I ett undersökande förhållningssätt till slöjdande innebär intryck till exempel att känna på olika material såsom trä, ull, metall eller lera.

Hur ser materialet ut, hur väger det i handen, hur känns ytan och strukturen som kroppslig upplevelse? Materialet har sin egen historia om sin existens, men väcker också frågor, minnen och associationer.

Inom småbarnspedagogiken finns det en lång tradition i att barn och vuxna skapar tillsammans i olika material. Det här skapandet benämns ofta som pyssel eller tidsfördriv. I planen för småbarnspedagogik (Utbildningsstyrelsen, 2018) har man lyft fram ett kritiskt pedagogiskt perspektiv, där slöjd förstås som en deltagarkultur och medskapande verksamhet där barns nyfikenhet, lek och meningsskapande ska ses som en del av skapandet och lärande. Då handlar slöjd om utöver att uppleva intryck och om att skapa mening och uttryck. Slöjd kännetecknas då av att genom handens och hela kroppens uttryck omvandla material till föremål, berätt-

telser och kultur. Slöjd är också problemlösning, det går att lösa en utmaning på många olika sätt.

I den här formen av undersökande slöjd kan resultatet tolkas som ett avtryck av en lärprocess, snarare än att det förstås som en slutprodukt. Här handlar avtryck om de upplevelser och erfarenheter som omformas till mening. Avtryck omfattar även de minnen och erfarenheter som tar form under en slöjdprocess och den kunskap som erövrats. Avtryck är också konkret förståelse för material som undersöks i slöjdprocessen och hur material hänger ihop med omgivning och värdegrund. Till exempel kan en träbit eller en garnstump skapa avtryck som når långt utanför träbitens eller garnstumpens existens. Avtryck kan också vara att rikta blicken mot framtiden och väcka frågor om hurdana framtidsbilder barn har. Vad ger dem hopp och handlingskraft och hur ser de sig själva som delaktiga i ett sammanhang som bidrar till en mera hållbar värld?

När barn slöjdar hållbart har reflektionen en central plats i processen. Ett sätt att planera hållbart när det gäller slöjd är att reflektera över tidsaspekten. Kan slöjd som skapande växla mellan kortare och längre processer kring ett tema? Kan en process pågå under kortare eller längre tid än planerat? Att reflektera över tidsanvändningen är ett sätt att se och respektera enskilda barns estetisk lärprocesser. Långa och långsiktiga processer innebär inte att man behöver arbeta länge med vissa tekniker eller material, utan att man har ett helhetsskapande förhållningssätt till lärandet. Det förhållningssättet skapar också rum för lärande där inre kvaliteter som tålmod, flexibilitet, omsorgsfullhet eller självkritik reflekteras.

En fråga som formas av de tre dimensionerna av hållbarhet inom småbarnspedagogik är förhållandet mellan kvantitet och kvalitet i de avtryck som skapas. Hur många konkreta slöjdföremål behöver färdigställas

under en viss tidsperiod? Hur många artefakter genereras under ett barns tid inom småbarnspedagogik och förskola? Vilket värde bär artefakterna med sig för barnet? Och hur ser möjligheterna att återvinna eller återbruka artefakterna ut? Hur blir upplevelser av att lära sig något nytt synliga? Hur blir känslan av att kunna göra något själv, att reda sig själv, synlig?

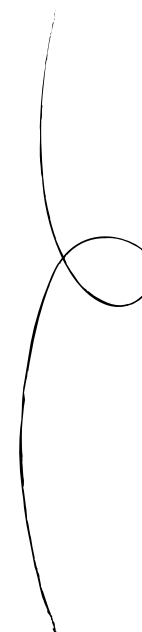
En central aspekt av att slöjda hållbart är att samtala om och hitta alternativa lösningar för olika former av materialanvändning.

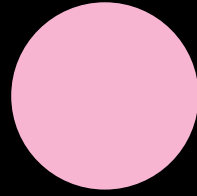
GUIDENS MÅLSÄTTNING

I den här guiden är barns delaktighet central. Vi vill öppna upp för närmandesätt där barn blir hörda, får uttrycka sig och får kommunicera sina erfarenheter. Det här arbetssättet stöder barns aktiva deltagande och möjlighet att påverka sin vardag. Det bidrar också till resiliens. I guiden finns ingångar som kan bidra till utveckling av verksamhetskulturen på daghemmet eller förskolan. Till exempel kan personalen tillsammans reflektera över frågor om hållbarhet och slöjd samt diskutera tankar, idéer och erfarenheter om att välja material, verktyg och tekniker. Genom att utforska och synliggöra sammanhang och hur olika fenomen är beroende av varandra ökar barns och vuxnas medvetenhet och kunnande om hållbarhetsfrågor. När barnens och vårdnadshavarnas erfarenheter, kunnande och önskemål tas tillvara skapas ytterligare möjligheter för lärande och utveckling.

Vi inom SUSTE önskar dig som kommer att använda den här guiden hållbara stunder tillsammans med barn och andra vuxna. Stunder som kan bidra till en genuin känsla för slöjd och lärande. Barn slöjdar hållbart kan förhoppningsvis i förlängningen leda till nytänkande och skapa framtidsbilder som handlar om innovationer och möjligheter i en hållbar värld.

När barn
slöjdar hållbart
har reflektionen
en central plats
i processen.

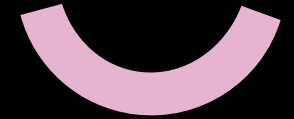
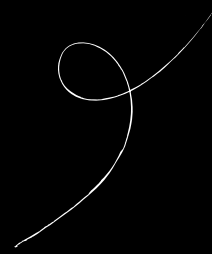

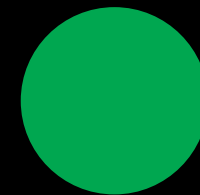
I teorin och
praktiken

Vad är det som
 händer när
pyssel omvärderas
till hållbara

berättelser?

Planen för småbarnspedagogik utmanar alla som arbetar med barn på daghem och i förskola att hitta former för att ta till vara på samlad kunskap, erfarenhet och kreativitet för att bryta upp gamla vanor och mönster. Den här utmaningen är stor och i en intensiv daghemsvardag kan utmaningen verka övermäktig.

Hannah Kaihovirta

Maj Åberg-Hildén

Hur skapar man en förändringsprocess genom delaktighet, samverkan, dialog, ömsesidig respekt och öppenhet? Ett bra sätt är att inte ta tag i all förändring på en gång och att inte göra allt på en gång, utan att låta det ta tid.

Slöjd är berättande men det är också skapande verksamhet. Slöjd är inte pyssel eller tidsfördriv, utan ett sätt att undersöka, att lära sig kommunicera och att bli synlig. I den här guiden presenteras traditioner, välkända material och tekniker inom slöjd. Här finns lättillgängliga, bekanta sätt att slöjda med små barn, men också sådant som erbjuder motstånd och som kräver *sisu*. Oftast är det bra att börja i det bekanta när man förändrar och att samtidigt pröva något nytt. Det här kan man till exempel göra genom att ändra vardagliga tankemönster och språkbruk. Det blir en förändring om man istället för att tala om pyssel i daglig skapande verksamhet talar om att slöjda och skapa. Ett annat enkelt sätt är att sätta slöjd i nya sammanhang. Till exempel kan man skapa olika stämningar och nya sätt att slöjda och möta bekanta material och tekniker på ett oväntat sätt genom att knyta an till barnlitteratur och berättelser.

I pedagogiska sammanhang sker förändring genom att man reflekterar erfarenhet, analyserar och utvärderar. Samtidigt har pedagogiken blicken riktad mot framtiden, mot det som ännu inte är. Den är att röra sig mellan tradition och ett kritiskt förhållningssätt, att förvalta och omvärdera samtidigt.

IMPULS OCH SKAPARLUST

En skapandeprocess börjar med en impuls. Impulsen är det som väcker intresset, som sätter igång skaparlusten. Impulsen kan vara en fråga, ett föremål, ett material, en doft, ett ljud, en plats, en berättelse, en naturupplevelse, ja något som kittlar olika sinnen, leken och fantasin. Skaparlusten, leken och viljan att lära sig något nytt, att sätta igång och skapa är alla olika former av att kommunicera med varandra. I skapande verksamhet är det viktigt att ge tid och plats åt att låta impulserna växa till estetiska upplevelser. Genom att samtala och dokumentera upplevelserna skapas reflektion och konkreta minnen som blir till kunskap och erfarenheter.

SKAPA OCH SAMLA

En daghemsmiljö och en förskola ska uppfylla många av de förväntningar som finns på småbarnspedagogik. Till det mest centrala hör förväntningen på en trygg och barncentrerad miljö. Då det kommer till skapande verksamhet är det i första hand tre saker som behöver tas i beaktande: att förutsättningar för skapande tagits i beaktande vad gäller arbetsytor och tillgänglighet av material och redskap för barn och vuxna, att miljön är planerad så att skapandet kan handledas med estetiska läroprocesser i fokus (plats för lek, experiment och utställningsytor) och att hållbara lösningar (till exempel belysning, vattenposter och sophantering) är genomtänkta. Inomhus erbjuder väggar, fönster, dörröppningar, golv och tak möjligheter till skapande. Varje daghemsmiljö och förskola i Finland har också en utomhusmiljö inom räckhåll. En utomhusmiljö erbjuder också många möjligheter för skapande verksamhet. Den varierar vid olika daghem och förskolor och kan vara en stadsvy, en innergård, en park, en skog, en äng, ett berg eller en strand. I de här miljöerna finns en uppsjö av material och möjligheter till hands

för att slöjda hållbart. Då man söker naturmaterial för slöjd i utomhusmiljöer, kan uppmärksamheten också falla på material som inte hör hemma i omgivningen (till exempel skräp). Allt möjligt material kan erbjuda möjligheter för skapande. Till exempel kan stenar, ris, stickor, pinnar, löv, mossa och bär användas på många sätt. Se alltid till att du har lov och följer allemansrättens principer då du samlar material. Se även till att vara medveten om allergier, tvätta händerna och var uppmärksam på skräp och sopor.

RADA OCH SKAPA MÖNSTER

Inom slöjd finns det en lång tradition i att skapa föremål och sammanhang genom att ordna, upprepa och kontrastera. Det är en intressant impuls att bekanta sig med olika formationer, mönster, symmetri och dekorativa ytor i inom- och utomhusmiljöer och och att återge dem genom att rada stenar, kottar, pinnar med mera. Det här blir intressanta tillfälliga konstverk både inomhus och utomhus som kan fotodokumenteras.

En formation som tar sin början i just att ordna och rada och som ofta dyker upp i skapande verksamhet är mandalan.

Håll utkik
efter tanke-
väckande tips
och impulser
längre fram
i guiden.

Mandala (sanskrit; cirkel) är en uråldrig symbol för världsalltet. I en mandalaformation rör sig världsalltets berättelse inom cirkelns sfär. Olika formationer kan skapa olika spännande berättelser om världsalltets existens.

KÄPPAR, PINNAR, STICKOR, KVISTAR OCH RIS

Ett bra sätt att inspirera för medvetenheten om vad man kan göra av naturmaterial är att ha ett naturmaterialförråd på daghemmet. Om du inte har en samling med käppar och pinnar på daghemmet, skaffa en sådan bums. Vilket äventyr att fara på upptäcktsfärd i närmiljön och samla käppar, pinnar och stickor som kan komma till användning i lek och slöjd. Du kan slöjda pinngubbar med hår av mossa, gräs eller garn, maracas på en pinne, skapa bokstäver med pinnar och stickor. Vide går att använda till olika formationer och små korgar. Glöm inte bort möjligheten att tälja, snickra till och måla små varelser. Ett omtyckt sätt att lära sig de första stegen i att tälja är att använda potatisskalare och "skala" av barken på färska videkvistar. Kvistarna kan torka till pinnar som kan användas till olika projekt. Rönnbäret är en riktig hit för skapande. Rada och ringla rönnbär på blomstertråd (välj en kvalitet som går att återanvända) och skapa rönnbärspinnar och rönnbärsbyggen.

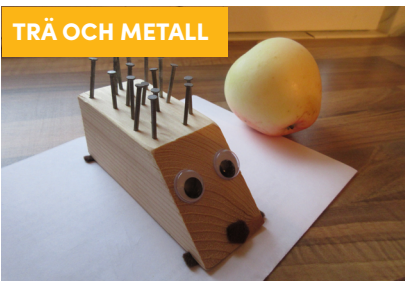
ÅTERANVÄNDNING, ÅTERBRUK OCH ÅTERVINNING

Barn behöver få möta olika material på ett samtidigt tryggt och lekfullt sätt. Genom mycket enkla insatser i planering och organisation kan nyfikenhet för och frågor om återbruk och återvinning aktivt ta plats i småbarnspedagogiken. Det bästa sättet att utforska återbruk och återvinning är att använda samma material sammanfört med olika slöjdtekniker, vid upprepade tillfällen och i olika sammanhang.

Återanvändning (och återbruk) innebär att man antingen använder ett föremål, verktyg eller material i sin befintliga form och det skick som det är. Till exempel är ett loppisfynd, till exempel en skjorta som man köpt second hand och använder den i en form av återbruk. Att använda knappar i nya sammanhang eller att flytta köksgrejer som inte duger för matlagning längre till sandlådan lekas också för återbruk. Redesign, att sy om ett klädesplagg eller att industriellt omvandla textilier till fibrer som används till exempel vid husisolering är också återbruk.

Den återvinning som de flesta känner till i Finland är återvinning av laskeburkar och PET-flaskor. Du får *pant* (en ekonomisk ersättning) då du för en tom burk eller flaska till en returstation. Det här är ett fungerande system i vårt samhälle. Stöd det här systemet för återvinning och bekanta er med hur det fungerar. Redan vid näraffären kan du få spännande information om hur retur av burkar och flaskor fungerar. Var uppmärksam på att i flera DIY sammanhang kan du hitta inspirerande förslag om vad du kan skapa av burkar och PET-flaskor. Tänk då efter två gånger. Då du skurit till och skapat till exempel ett miniväxthus av en PET-flaska (som du kunnat föra i retur och återvinning), duger den inte längre för pantsystemet då du inte längre vill ha det växthus du skapat. Då måste du hitta ett annat alternativ för återvinning av ditt växthus.

Återvinning ersätter inte medvetenheten om att minska på mängden avfall och utsläpp. Men det är ett innovativt sätt att arbeta med hållbarhet och teknologin utvecklas hela tiden så att allt mer avfall och material kan återvinnas. Vid de flesta daghem arbetar man med hållbar avfallshandling och sortering. Flera återvinnings- och sopsorteringsstationer har bra pedagogiska program och guider för hur daghem och förskolor kan arbeta med de här frågorna på ett kreativt och lekfullt sätt.

Fantasifulla djur

Hur kan en större träbit bli till klossar eller överblivna træklossar från ett större slöjdprojekt återanvändas i slöjd med barn? Ja, man kan till exempel skapa fantasifulla djur genom att undersöka klossens form och genom att kombinera olika material och slöjdtekniker.

- Såga en kloss trä i önskad längd, slipa med sandpapper. Kanske det blir en igelkott?
- Spika igelkottens taggar med spikar (modell mindre).
- Genom att du placerar ögon (målar eller klistrar på ögon av någon form) får igelkotten en karaktär.
- Klipp och klistra tassor och nos i tjockt tyg.

MÅLA OCH FÄRG

TYG OCH TRÅD

Lekunderlag

Med hjälp av färg och fantasi blir ett gammalt lakanstyck en rolig och inspirerande lekmatta.

- Täck golvet med flera lager tidningspapper.
- Bred ett lakanstyck ovanpå.
- Häll över tygtrycksfärg i mindre burkar så att alla barn kommer åt alla färger.
- Sätt en stor pensel i varje burk.
- Kom överens om vem som målar var.
- Låt tyget torka på plats. Stryk därefter tyget för att fixera färgen. Tyget kan tvättas i 40 grader.

TIPS!

Inspireras av karaktärerna i boken *Djur som ingen sett utom vi* (Stark & Bondestam, 2017).

IMPULS!

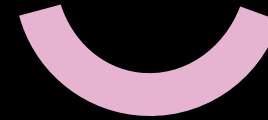
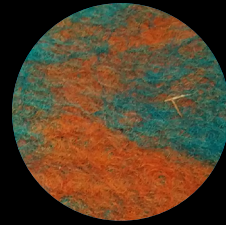
Se på färger och färglära. Undersök olika textilier i er vardag.

Gnuggtovad boll på kotte

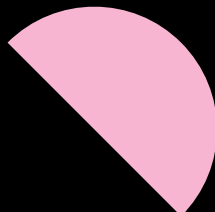
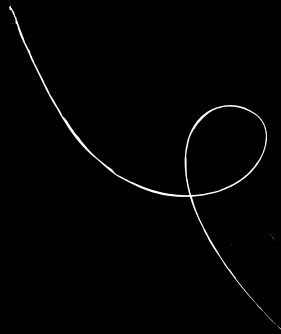
Tovade bollar är roliga leksaker som de är. Med lite broderi på kan de till exempel bli sagostenar.

- Linda spänt ullremsor runt en sten eller en kotte, linda flera varv och i olika riktningar.
- Sätt ullbollen på en bit gammal spetsgardin och knyt om.
- Sänk bollen i varmt såpvatten (en matsked tallsåpa per 1l vatten).
- Krama ur överflödigt vatten och börja massera bollen. Massera väldigt försiktigt och varsamt i början.
- Om en tid känner du att ullfibrerna börjar gripa tag i varandra och bollen yttre lager känns fastare. Ta bort då nätet och fortsätt att massera bollens yta tills bollen är fast och hård.

TOVA

Till tovning används fårull som är förkardad till en kardmatta. Fibrerna i kardmattan går alla i samma riktning. Kardmattan består av flera lager. För att få ett jämt tovningsresultat ska du alltid starta tovandet med att riva en remsa (5–10 cm bred) från kardmattan och därefter lösgöra kardlagren från varandra. De tunna kardlagren placeras först bredvid varandra i lodrät riktning och ovanpå dem ett lager med ull remsor i vågrät riktning. Upprepa vid behov. Själva tovningen kan ske genom våttovning med rull- eller gnuggteknik, eller torrtovning med tovningsnål.

I guiden finns många tips till att tova hållbart! Till exempel på sidorna 13, 15 och 19.

Rulltova

Allt du behöver är ull, en kökshandduk, varmt vatten, lite tallsåpa. Även de minsta kan rulla om du sluter den spänt rullade rullen med gummiband i båda ändarna.

- Placera en kökshandduk på bordet.
- Placera första lagret tunna ullremsor i lodrät riktning på handdukens nedre del.
- Placera andra lagret tunna ullremsor i vågrät riktning på de lodräta remsorna.
- Upprepa för stadigare resultat.
- Vik in för att jämna yttre kanterna, till exempel till en rektangel.
- Du kan riva tossar från ullremsor i olika färger och lägga överst på plattan av ull.
- Sätt hett vatten från kran i en flaska (återanvänd t.ex. en ketchupflaska), tillsätt en matsked tallsåpa i vattnet.
- Fukta ullplattan på handduken med såpvattnet. Högst två deciliter vatten.
- Sätt överst ett mjukt nättyg, till exempel en bit av en gammal gardin.

- Vik handdukens kant över ullplattans nedre kant.
- Rulla en spänd rulle och fäst gummiband i rullens båda ändar.
- Rulla med kraftiga tag cirka 100 gånger.
- Öppna rullen, ta bort nätet, sväng på plattan så att tovningsriktningen byts.
- Rulla till en spänd rulle, nätet behövs inte längre, rulla 100 gånger.
- Upprepa tills du tycker att resultatet har en bra yta och materialet håller ihop.
- Skölj ullplattan och häng upp och torka. Om man glömmer att skölja får arbetet en smutsig gul nyans.

TIPS!

Om arbetet tar för lång tid eller innehåller för mycket kallt vatten vrider man ur det, torkar av bordet och fuktar på nytt med hett såpvatten.

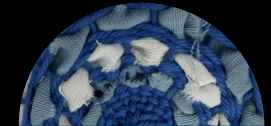
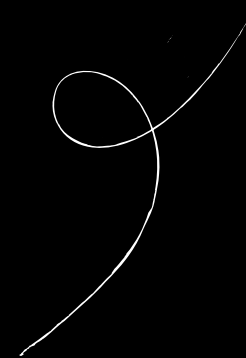
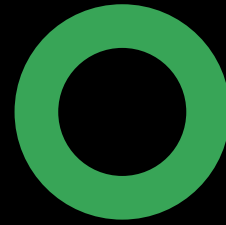
ULL OCH GARN

Rulltovad lekmatta

Om man några gånger rulltovat med barnen vågar man sig kanske på ett större projekt.

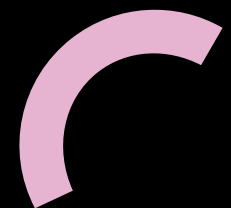
- Lägg ett större tyg på golvet. Tyget ska vara lite större än lekmattan är då man lägger ut ullen.
- Lägg fyra lager ull med delade remsor från kardmattan, så som det förklarades i föregående uppgift.
- Överst lägger barnen ett leklandskap i olika färger genom att riva ull från remsor. Träd, buskar, berg, åkrar, vägar, vatten, sådant barnen vill ha till sin lek.
- Fukta ullen med såpvatten, den ska inte bli genomvåt, golvet ska inte bada i såpvatten.
- Lägg överst en bit av tunn-tunn gardin. Rulla tillsammans till en spänd rulle. Knyt om på några ställen med band.
- Barnen kan sitta på knä framför rullen och rulla rejält med kraftiga tag. Barnen kan också med bara fötter sitta på en bänk och rulla med fötterna.
- När man öppnat rullen, svängt riktning och konstaterat att materialet håller ihop kan man rulla ihop en spänd ombunden rulle och barnen kan hoppa på rullen.
- Kom ihåg att byta riktning och krama ut kallt vatten emellanåt. Fukta igen med hett såpvatten.

Tips på två hållbara
sätt att väva med barn
finns på följande sida!

VÄVA

Vävning är en teknik där varptrådar och inslagstrådar korsar varandra så att ett tyg bildas. Lättast är att ta ett hårt tvinnat slätt garn, t.ex fiskegarn nr 6, till varp. Inslaget kan vara nästan vad som helst, mattrosa, garn, gräs, små kvistar och blommor. Om man väver med garn är tjockt ullgarn lämpligt för nybörjare.

Väva i cirkel

- Klipp ett ojämnt antal jack i kanten på en rund återanvänd kartongbit eller en papperstallrik, t.ex. 19 jack. Om kartongen eller papperstallriken är tunn kan man ha dubbla kartonger eller tallrikar.
- Fäst fiskegarnsändan på kartongens eller tallrikens baksida med tejp.
- För fiskegarnet runt kartongen eller tallriken medsols från jack till jack så att fiskegarnet korsar varandra i tallrikens centrum. Spänn inte så mycket att kartongen/tallriken böjer sig.
- Ta av fiskegarnet och fäst ändan med en tejpbit på kartongens/tallrikens baksida.
- Trä inslagsgarnet på en stor ryanål och väv över och under en varptråd i gången från centrum ut till kanten.
- När man byter färg eller inslagstråden tar slut trär man den nya färgen ett

stycke tillsammans med ändan av den gamla så att det inte blir hål i väven.

- När du vävt ut till kartongens/tallrikens kant är arbetet klart.

TIPS! Tänk på att väva tillräckligt löst i synnerhet i vävens yttre kant. Väven kan lätt börja dra ihop sig till en kopp om de yttre inslagen är för spända. Man kan klippa ut kartongen/tallriken och klippa av ränningstrådarna i lämplig längd för att kunna knyta ihop dem parvis.

TIPS! Trevligt är det också att sätta färg på kartongen/ tallriken innan man börjar väva och låta kartongen/tallriken vara en del av designen.

TIPS! Prova med naturmaterial som inslag.

IMPULS!

När och hur använder man naturmaterial i slöjdande? Vilka naturmaterial kan man samla själv?

ULL OCH GARN

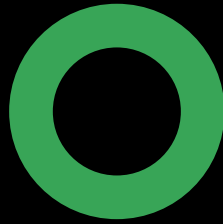
Väva av och an

Enkla kvadratiska vävramar kan man göra själv av fyra pinnar som knyts fast i varandra. En kvadratisk eller rektangulär kartong eller papptallrik tjänar bra som vävram och används i samma stil som den runda papptallriken. Färdiga vävramar kan man köpa i hobbyaffärer.

- Lägg upp varpen. Fiskegarn nr 6 och 0,5 cm avstånd mellan varptrådarna. Spänn inte varptråden för mycket.
- Väv inslaget över och under varptrådarna. Börja nerifrån. Man kan skuffa varptrådarna tätare med en kam.
- När väven är klar tar man loss väven och knyter varptrådarna parvis med en sjömansknop.
- Genom att gruppera flera trådar med knutar får man snygga fransar.

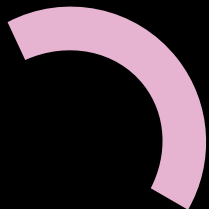
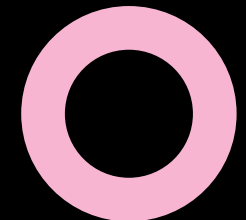
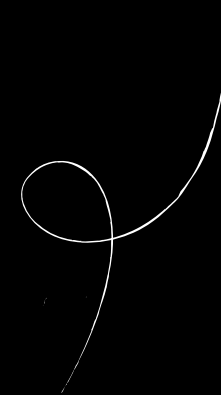
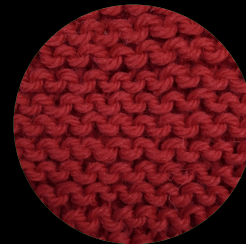

Här har barnen letat i skogen efter lämpliga kvistar att hänga upp väven i.

STICKA

Stickning uppstår av att man har öglor (=maskor) på en sticka och med en annan sticka skapar en ny ögla på varje gammal ögla. Resultatet är ett elastiskt material som lätt kan formas. Som nybörjare kan man börja med att sticka på fingrarna. Välj ett rätt tjockt ullgarn eller trikåtrasa i bomull för fingerstickning. Om man stickar med två stickor lämpar sig ett tjockt ullgarn bäst för nybörjare. Läs på garnets banderoll vilka stickor som passar till garnet.

Lär dig sticka! Ett sätt att lära sig sticka är genom att se på inspelade instruktionsvideon. Använd till exempel sökorden **fingersticka** och **uppläggning, rät maska**.

Insektshotell vid Tvärminne forskningsstation.

Insektshotell

Insekter är små, små och viktiga varelser för allt liv på vår planet. Ett insektshotell är en plats där insekter kan bo och övervintra. Ett insektshotell ser spännande ut och det är roligt att följa med de insekter som flyttar in i hotellet.

- Borra några hål i en bit massivt trä. Borra inte rakt igenom, hålen ska vara 5-10 cm djupa. Använd olika grovlekar på borrarbetten, 3-13 mm för att passa olika arter.
- Placera hotellet i naturen.

IMPULS!
Bekanta er med insekter. I naturen, till exempel med en lupp, i böcker (se guidens litteraturltips) och på internet.

ULL OCH GARN

Torrtova figurer på stomme

- Klipp och forma en tvättsvamp eller återanvänd madrassbit till önskad form. Klipp ovanför en sokkorg eftersom superlon lätt blir elektriskt laddat och bitarna fastnar överallt.
- Linda ullremsor runt stommen
- Lägg arbetet på ett mjukt och tjockt underlag.
- Stick med tovningsnålen på alla sidor tills ullen fastnat och ullen bildar en fast yta.
- Med den här tekniken är det lätt att forma tredimensionella föremål allt från djur till traktorer.

TIPS! Tovningsnålar är mycket vassa och har hullingar. Öva först på hur man sticker utan att skada sig.

IMPULS!
Samtala om att teckna, skriva och sudda.

MÅLA OCH FÄRG

TRÄ OCH METALL

Tavelklossar

Träklössar och upphittade pinnar: Återanvänd samma form om och om igen-såga till eller sök reda på en träklössar i valfria former.

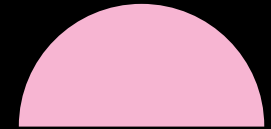
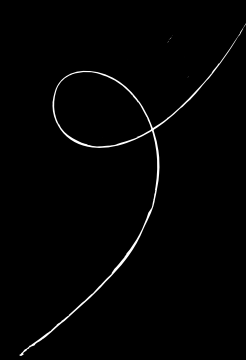
- Slipa med sandpapper.
- Måla en eller flera sidor med tavelfärg och låt torka.
- Rita med tavelkrita på den svarta klossen. Föreställer klossen en bil eller ett monster?

TIPS! Många klössar kan bli en stad. Klössens uppgift och utseende i leken kan varieras enligt idéer och behov. Torka av med fuktad trasa och rita på nytt! Träpinnar kan målas och användas med samma utgångspunkt.

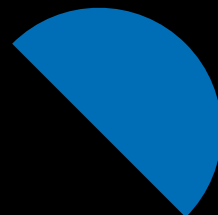
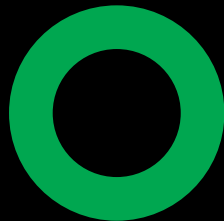

Maska rätt! Hitta instruktionsvideon om hur man virkar långa ormar (=luftmaskor) med virknål. Använd sökordet [luftmaska](#).

VIRKA

Då man virkar bildar man öglor med en pinne som har en krok i änden (= virknål). Roligast är att virka oändligt långa maskar och hitta på något skoj man kan göra av dem. För nybörjare passar virknål nr 8 och lämpligt ullgarn till den. På banderollen står det vilken storlek på nålen passar. Välj ett slätt tjockt ullgarn för nybörjare. Fingervirkning är också ett bra sätt att börja.

Tovade djur

- Klipp ett ylletyg som har formen av ett huvud, tyget gärna 100% ull.
- Lägg ullremsor kors och tvärs på tyget och stick fast med tovningsnål på ett tjockt underlag, till exempel en bit superlonmadrass.
- Vik överlopps ull över till andra sidan och stick fast.
- Färgsätt med hjälp av ull i olika färger som du sticker fast på ullen så att figuren föreställer den varelse, människa eller det djur du tänkt dig.
- Om du vill skapa en karnevalmask, klipp hål för ögon och fäst band i maskens sidor.

MÅLA OCH FÄRG

Schablontryck

En schablon går att återanvända många gånger och den ska hålla en tydlig färgkant och form så att trycket blir det önskade då färg duttas.

- Tillverka en schablon av ett material som har bra täckning. Bäst fungerar olika former av plastfilmer (gammal overhead, gamla plastfickor eller annat återbruk). Schablonen bör fästas med tejp fast i tyget.
- Lägg en hel tidning under och tyget på tidningen. När man trycker eller stämplar på tyg ska underlaget svikta lite.
- Sätt färg på en tallrik, ta färg på en dutt, dutta överlopps färg på tallrikskanten så att färgen sugit in jämnt in i dutten.
- Dutta färgen på hålet i schablonen.
- Låt torka och stryk tyget. Vid behov kan tyget tvättas i 40 grader.

TRÄ OCH METALL

TYG OCH TRÅD

Stringart

Stringart är en retroföreteelse inom slöjden. Den här uttrycksformen har funnits länge och har väckt nytt samtida intresse. På ett enkelt sätt får du en uppfattning om hur punkter, linjer och konturer hänger ihop. Uttrycket kan påminna om vektorgrafik ett vanligt sätt att bygga upp bilder och visuella uttryck digitalt.

- Såga önskad storlek bit av ett bräde eller en skiva och slipa med sandpapper.
- Spika nubbar eller småspik i ett mönster eller en bild.
- Knyt fast änden av ett tunt bomullsgarn i en spik i yttre kanten. För garnet vidare från spik till spik genom att linda garnet ett varv i spikens övre ända. Avsluta med knut i den yttersta spiken i andra ändan och klipp av.

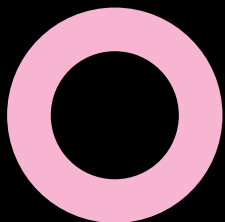
TIPS! Tänk på att det är lättare att såga ett smalt bräde. Spänn fast brädet i ett bord så att delen som ska sågas är utanför bordets kant. Markera med ett streck var det skall sågas, använd linjal eller vinkelhake. Man får bättre sågresultat om sågen hålls i sned vinkel uppifrån. Barn kan stå på en pall för att komma åt att såga i en bättre vinkel.

TIPS!
På nätet finns det otaliga idéer man kan göra med stringartstekniken.
Sökord: Stringart

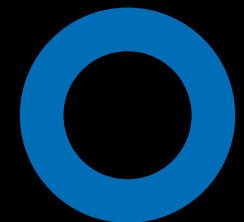

FÄRGA TYG

Man kan trycka, stämpla och måla på tyg med färdigt blandad tryckfärg som man kan köpa i hobbyaffärer eller experimentera med växtfärger. Färgen innehåller pigment och emulsion. De här används på ljusa tyger. Det finns också färdigt täckande för mörka tyger. De kan tryckas med gott resultat till och med på svart tyg. Ett skojigt och lätt sätt att sätta färg på tyg är att sprutmåla. Till sprutmålning används sprudemulsion och färgpigment blandat i en sprayflaska. Färgpigmentet är starkt och det behövs bara några droppar i vatten för att få resultat.

Underlag för lek! Tips på hur du gör en lekmatta med tygtryck finns på sidan 13.

TRÄ OCH METALL

MÅLA OCH FÄRG

Stämplar

En stämpel är både det verktyg och benämningen på det avtryck man skapar med en stämpel. Stämplor har använts både för att skapa mönster på till exempel papper och tyg men också för att märka viktiga dokument. En vanlig stämpel är en potatisstämpel, det vill säga att man halverar en potatis och karvar mönster, former eller bokstäver i den. Stämplor kan tillverkas i flera material och kan idag tillverkas genom 3D utskriften. Här beskrivs ett sätt att skapa stämplor som går att använda på många olika sätt.

- Såga en trækloss, så stor att den sitter bra i handen.
- Slipa med sandpapper och skär eller klipp ut figurer i kartong (behöver tåla fukt) eller återanvänd en yogamatta (modell tunnare).
- Klistra figuren på klossen.
- Dutta färg med en svamp på figuren och stämpla.

TIPS! Tänk på att figuren blir spegelvänd när du stämplar. Tryck med färg av bra kvalitet på trä, kartong och papper. Tryck med textilfärg på tyg. Det är bra att ha flera lager tidningspapper under för att underlaget bör svikta lite när man trycker på tyg. Låt trycket torka och stryk med strykjärn för att få ett tvättbeständigt resultat.

TIPS! Det finns ekologiska alternativ till färger som har plast som bindemedel (plakat- och akrylfärger). De levereras ofta som färdiga "pigmentpåsar" och du bestämmer själv tjockleken på färgen då du blandar pigmentpulvret (som också innehåller bindemedlet) och vatten.

TYG OCH TRÅD

MÅLA OCH FÄRG

Stämpeltryck

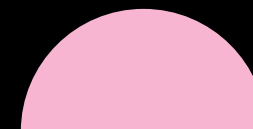
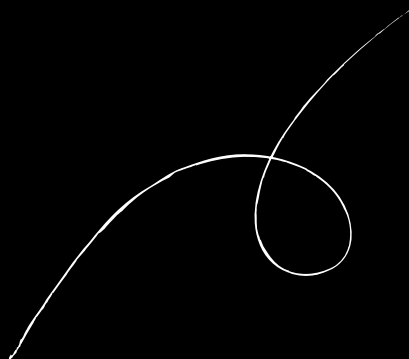
- Tillverka en stämpel enligt anvisning på föregående sida eller använd något föremål som stämpel (till exempel en potatis skuren i tu).
- Lägg en hel tidning under och tyget på tidningen. När man trycker eller stämplar på tyg ska underlaget vara lite sviktande.
- Sätt färg på en tallrik, ta färg på en liten svamp och dutta färgen på stämpeln.
- Tryck med stämpeln på tyget.
- Låt torka och stryk tyget.
- Vid behov kan tyget tvättas i 40 grader.

IMPULS!
Samtala om
det spegelvända.
Till exempel
vänster, höger,
tvärtom och olika
riktningar.

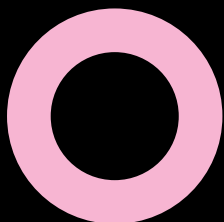

Teckna med tråd! Tips på kreativa broderiuppgifter finns på sidan 28.

BRODERA

Att brodera är egentligen som att teckna på tyg. Med bara ett eller två olika stygn kan man skapa en bild som inrymmer en hel berättelse. Fria broderistygn sys alltid med pärlgarn (moulinégarn) och med nål med vass spets. Tyget ska vara både stadigt och tätt (till exempel markisväv) för nybörjare. Stygnens längd och avstånd till varandra varierar enligt broderarens övertygelse.

Fortsätt bläddra! På följande sida hittar du de grundläggande broderistygnen.

Öva olika fria broderistyggn

- Klipp ca 70 cm broderitråd i önskad färg.
- Trä tråden på en vass broderinål och sätt knut på den längre tråden.
- Stick upp nålen från avigsida genom tyget till rätsida och upprepa de broderistyggnen du valt.
- När du byter färg eller tråden tar slut behöver du fästa genom att sy av och an i stygnen på tygets baksida. Om man inte fäster föreligger risk att stygnen sprätts upp.

TYG OCH TRÅD

Brodera bundna broderistyggn

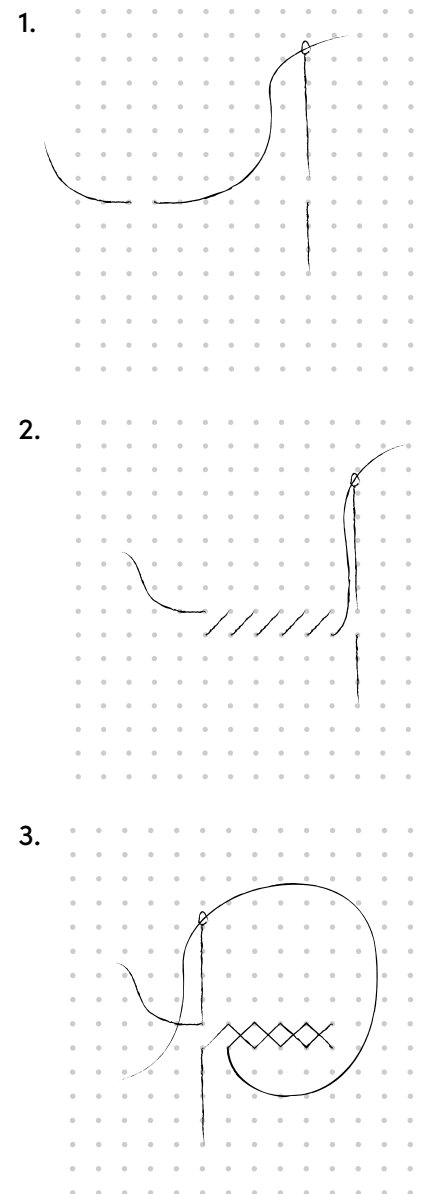
Det vanligaste bundna broderistygnet är korsstygnet. Korsstyggn sys antingen genom att räkna trådar i tyget eller till exempel på ett aidaväv där det finns färdiga hål. Aidaväv säljs i olika grovlekar. För små barn kan denna övning förverkligas på papp med färdiga hål.

TIPS! Håll koll på tråden genom att ta ditt allra första stygn några centimeter ifrån motivet, och låt tråden hänga kvar på framsidan (se bild 1).

TIPS! Ta ditt första stygn i mitten av väven för att försäkra dig att motivet hamnar centralt (om det inte står annat i mönstret).

- Börja genom att brodera din rad med halva korsstyggn (se bild 2).
- När raden är slut, använd samma hål och broderar på samma sätt tillbaka för att skapa korsstyggnen (se bild 3).

PÅ NÄSTA SIDA!
Att planera sitt korsstyggnbroderi kan med fördel göras som en analog programmeringsövning.

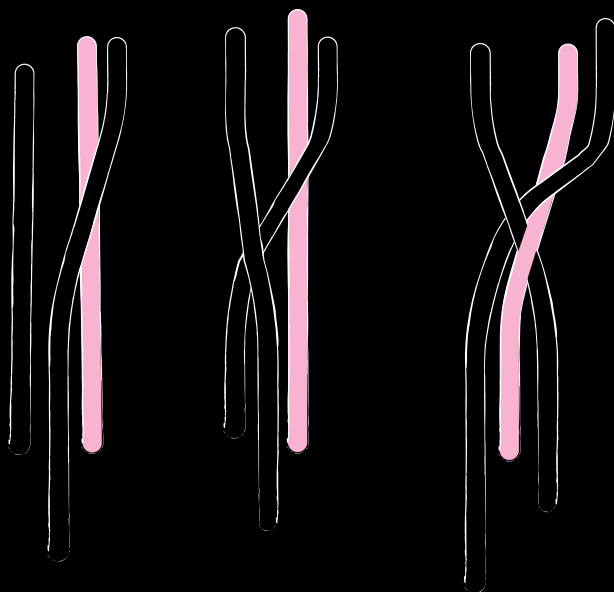
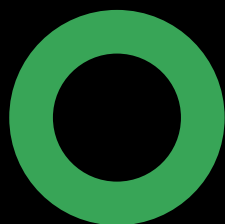

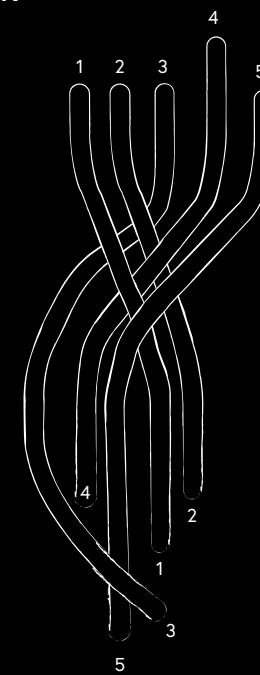
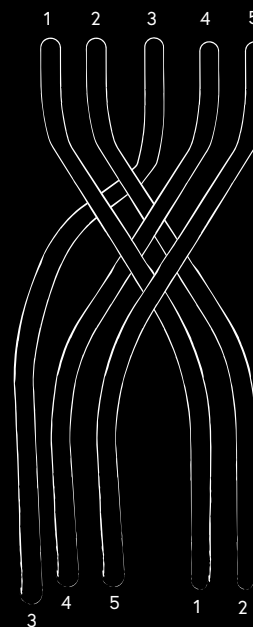
FLÄTA

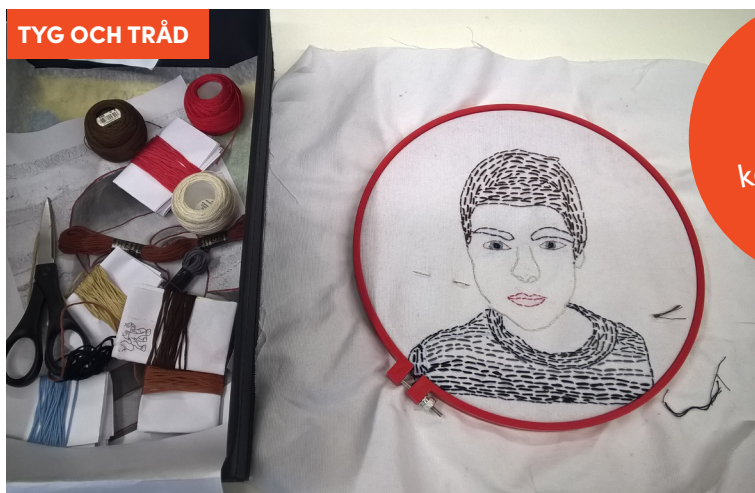
Att fläta tränar finmotorik och gymnastiserar hjärnan. Med snoddar kan man lösa praktiska problem till exempel om man behöver knyta om något kan man först fläta ett band. Flätade band kan även användas till gemensamma konstverk.

FLÄTA MED TRE DELAR

FLÄTA MED FEM DELAR

IMPULS!
Varifrån
kommer ordet
broderi?

Brodera på en tecknad bild

Syåge, en bit tyg, broderitråd, nål och sax behövs då man broderar. Gör som Alvar och rita av ett fotografi på tyget och broderat med förstyggn enligt linjerna på tyget.

- Teckna en bild direkt på tyget med en vass blyertspenna. Alternativt kan man be barnet teckna en bild på ett papper och en vuxen överför bildens linjer på tyget med hjälp av en trubbig penna och kopieringspapper, säljs i sybehörsaffärer.
- Spänn ut tyget i en syåge.
- Brodera med till exempel förstyggn på de tecknade strecken.
- Tvätta tyget. Blyerts strecken är borta men den broderade bilden är kvar.

IMPULS!
Vilka teckningar
kan bli broderi?
Bekanta dig med
olika teckningar
och fundera på hur
linjen omvandlas
till stygn.

TYG OCH TRÅD

MÅLA OCH FÄRG

Måla och brodera

Att spruta, måla eller trycka textilfärg på tyget och därefter fortsätta att skapa på bilden genom att brodera, ger berättaren eller skaparen tillgång till flera lager i sin berättelse.

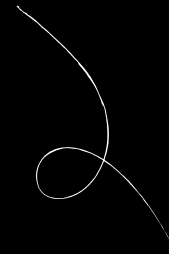
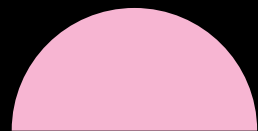
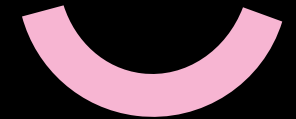
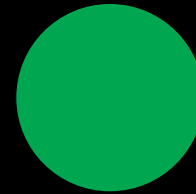

Hur fungerar

— slöjd

i helhetsskapande
verksamhet?

Multimodalt
skapande

För att slöjda behöver barnet ett fåtal grundkunskaper för att få en konstruktion att hålla ihop. Resten kan ett barn alldeles väl tänka ut och fixa själva. Att bygga hus med oändligt återkommande våningar, trappor och torn av allehanda burkar och tetror är intressant. Att spika ihop klossar på ett bräde och se om de kan flyta på vatten kan vara ett sätt att föra ihop lek och skapande som ger barn ett eget uttryck.

Maj Åberg-Hildén

Evas och barnens havslandskap.

Alvars träskulptur.

Här kan man med fördel låna ett tankesätt som finns inom den internationella Maker-rörelsen där man sätter upp en verkstadsliknande miljö för att skapa, dela kunskap och lösa problem enskilt eller tillsammans. I en Makerspace finns tillgång till nyare teknik som 3D printning, laserskärare, programmering, robotik, men också till mera traditionella tekniker och material inom slöjd.

Fast man inte har alla redskap som en regelrätt Makerspace har, kan man jobba efter samma princip: Alla framlagda material får och kan användas till slöjdprojekt där pedagogen inte har de färdiga mallarna och lösningarna utan barnet prövar sig fram, planerar och försöker själv lösa problem som uppstår under arbetets gång.

En fri slöjduppgift är trots sitt namn inte en uppgift utan mening eller mål ur ett pedagogiskt eller didaktiskt perspektiv. Pedagogen behöver skapa ett sammanhang där fria slöjduppgifter kan födas. I följande tas upp tre exempel där man skapat ramar för fria slöjduppgifter.

MED BERÄTTELSENS KRAFT: LILLA SPIGG

Eva valde berättelsen "Lilla Spigg" av Julia Donaldson som utgångspunkt för att hon ville ta upp hållbarhet som tema med barnen. Omgivningen i berättelsen är ett hav där lilla Spigg bor. Barnen och Eva läste berättelsen tillsammans och valde ett uppslag som de speciellt fördjupade sig i genom att reflektera och diskutera.

Eva hade i förväg avsatt ett hörn av matsalen för ett havslandskap och med hjälp av föräldrar skaffat blått bakgrundsmaterial som de fäst på väggen och en beige matta hade satts på golvet.

Barnens uppgift var att slöjda och skapa en omgivning för Lilla Spigg. Flera barngrupper deltog i arbetet. En del hade mera bundna uppgifter som att tillverka havsinvånare av pappersmassa, andra hade friare uppgifter som att hitta på och skapa sådant som kunde finnas på havsbotten. Från taket hängdes tygremsor som barnen hade rivit, samt fingervirkade och flätade snoddar som simulerade vattenväxter.

HELHETSSKAPANE VERKSAMHET: TRÄSKULPTURER

På bordet finns træklossar, pinnar, tagel, pärlor, målfärg, skruvar och spikar. Handborrat och spikat har barnen gjort tidigare så de teknikerna är bekanta för dem. Idag ska barnen tälja och klistra. Barnen väljer materialen och teknikerna för att skapa en träskulptur. Efteråt samlas träskulpturerna på ett bord och barnen får berätta om dem. Pedagogerna passar på att diskutera om det lönar sig att måla först och sedan fästa armarna eller tvärtom och att fundera kring temat med barnen.

SPELBASERAT SKAPANDE: TETRAMÖLKKY

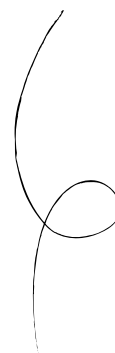
Barn tycker mycket om att spela och man kan säga att barn ofta är spelkonsumenter av rang. Att låta barn själva planera och bygga spel ger en utmärkt utmaning för att använda slöjdkunskaper på ett målinriktat och kreativt sätt.

Enklast är det att inleda med något spel barn tycker om att själv spela och att ändra spelets grund till ett nytt. Så gjorde Frida och hennes vän. De tycker om att spela *Mölkky* och inspirerade av det tog de mjöktetrar, målade dem i olika mönster, satte lite sand i botten på tetrorna, slöt öppningarna med häftapparat och gav spelet namnet *Mölkky*.

Att låta barn planera och bygga spel ger en utmärkt utmaning för att använda slöjdkunskaper på ett målinriktat och kreativt sätt.

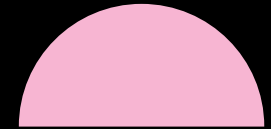
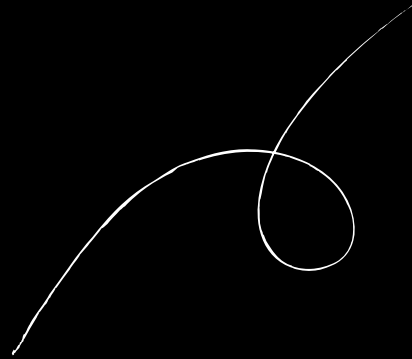

Spelen är skapade av studerande vid Helsingfors universitet 2019 och elever i årskurs 8 vid Storängens skola i Esbo.

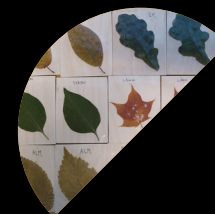
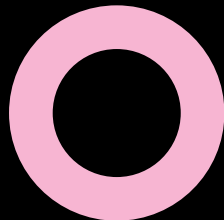

Spela och lek både
analogt och digitalt!

SPEL

Att bygga ett spel är en utmärkt mångmateriell uppgift. Då man skapar spel kan man behöva alla redskap och alla material som finns tillgängliga. Några enkla grundspel som går att variera på många sätt är memoryspel, brädspel (med rörelseövningar och/eller frågor), magnetmäte, taktil övning; gissa vad som finns i den lilla vita påsen, räknospel där man parar ihop prickarnas antal med rätt siffra.

Skaffa hållbara material

NATURMATERIAL Naturen erbjuder en hel uppsjö av material som kan användas för hållbart slöjdande. Samla tillsammans med barn och spara i ändamålsenliga korgar och lådor.

NÄRLIGGANDE SKOLA Kontakta slöjdlärarna i en närliggande skola. Det är ofta omöjligt att spara alla tyglappar och träbitar som blir över från slöjdundervisningen i skolan. Det här gäller i synnerhet den grundläggande utbildningens högre klasser där man syr kläder och det blir mera spill. Be slöjdläraren grunda en påse för material som blir över och be en vårdnadshavare hämta ett par gånger i året.

DONATIONER Ofta finns det bland vårdnadshavare sådana som jobbar på arbetsplatser där material slängs bort. Vårdnadshavare som jobbar med mässor är riktiga guldgruvor, men många kan bidra.

ÅTERVINNINGSTATIONER Stationer för återvinning (Kierratyskeskus) finns på de flesta orter. I huvudstadsregionen har man satsat på en do it yourself-filosofi och säljer billigt material för skapande verksamhet: kauppa.kierratyskeskus.fi

LOPPTORG Till exempel Röda korsets lopptorg KONTTI har ett stort urval av tyg, garn och hobbymaterial som de säljer för billig penning. Lokala loppisar har sällan en egen avdelning för hobbymaterial och det kräver en grundligare djupdykning i utbudet.

HANDLA HÅLLBART

Material för broderi: moulinégarn, pärlgarn, yllegarn, nålar, broderbågar: <https://www.menita.fi>

Material för stickning, virkning, lappteknik och vävning: Sinelli <https://www.sinelli.fi>

Material för spinneri, finsk fårull, kardad och färgad: <http://www.piiku.fi>

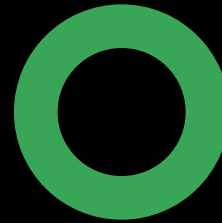
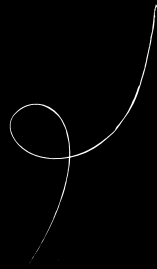
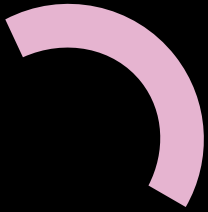
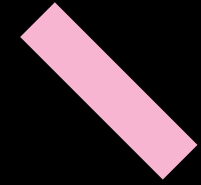
Varierande material för skapande: <https://lekolar.fi> & <https://slojd-detaljer.se>

Konstbaserade material https://www.suomenpaperipyyhe.fi/fi_FI

Ekologiska material och färger <https://www.ekokul.se/> & <https://www.kirjokanta.fi/>

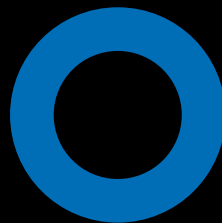

I guiden hittar du tips på uppgifter med hållbara material. Till exempel på sidorna 13, 17 och 19.

HÅLLBART MATERIAL

Kännetecknande för att slöjda med material som återanvänds är att man inte i förväg lätt kan bestämma vad man kommer att göra. Det är lättare om man ser på det som finns att få tag på och planerar utgående från det vad man gör. Om du fyndar en hel låda full med knappar på lopptorg – planera ett slöjdprojekt där knapparna är i huvudrollen.

Litteratur

Här finns samlat litteratur som fungerar som impulser till hållbart slöjdande, multimodalt berättande och helhetsskapande verksamhet. Litteraturen kan användas som ingång innan slöjdandet inleds, som paus-läsning när något torkar eller om ni behöver varva skapandet i mindre grupper växelvis. Litteraturen är också ett utmärkt stöd vid samtal och reflektion. Den är också ett bra stöd då barn och småbarnspedagoger tillsammans skapar utställningar och events kring slöjdandet.

EKOLOGISK HÅLLBARHET

- Berg, Frimodig & Poll PIRATERNA OCH VINTERJAKTEN (3-6)
- Bergenholtz TITTA 10 DJUR (3-6)
- Bergenholtz HUR SER MAN DJUR? (3-6)
- Child HJÄLP VÅR JORD (CHARLIE OCH LOLA) (3-6)
- Donaldson. LILLA SPIGG (3-6)
- Frölander-Ulf JAG, FIDEL OCH SKOGEN (3-6)
- Frölander-Ulf PAPPA, JAG OCH HAVET (3-6)
- Jordahl & Bengtsson VÄLKOMMEN TILL TIPPEN (3-6)
- Lundström & Hurme RASSEL PRASSEL PUSS (0-3)
- Lundström & Hurme RASSEL PRASSEL PROMENAD (0-3)
- Mendel-Hartvig & Hurme TITTA SKOGEN, TITTA NATTEN, TITTA HAVET, TITTA PARKEN (0-3)
- Nordqvist PETTSON & FINDUS-serien (3-6)
- Semerson & Hansen EFTER SISTA SLURKEN – PANTA BURKEN (3-6)
- Steiner TÅNGE SJÖTROLLET (3-6)

SOCIAL OCH KULTURELL HÅLLBARHET

- Altschuler & Nordqvist HERR BABELS TORN (3-6)
- Adbåge Lisen DOM SOM BESTÄMMER (3-6)
- Andersen DEN FULA ANKUNGEN (3-6)
- Anrell VI OCH DOM ANDRA (3-6)
- Eggens & Nygren ENSAMMAST I VÄRLDEN (3-6)
- Francesca Sarna FLYKTEN (3-6)
- Fries EN GRIS FLYTTAR IN (3-6)
- Habersack ETT TRYNTROLL FLYTTAR IN (3-6)
- Jansson UPPTÄCK NATUREN (3-6)
- Jansson VEM SKA TRÖSTA KNYTTET? (3-6)
- Johansson & Ekman VECKAN FÖRE BARNBIDRAGET (3-6)
- Kitty Crowther MIN VÄN JIM (3-6)
- Landström DE NYA FLODHÄSTARNA (3-6)
- Lamothe EN DAG I LIVET: EN VANLIG DAG HOS SJU BARN I OLIKA PLATSER I VÄRLDEN (3-6)
- Landström DE NYA FLODHÄSTARNA (3-6)
- Leone & Johansson BARA RUMPOR (3-6)
- Lindberg VILDARE, VÄRRE, SMILODON (3-6)
- Murray Brodin KÄNSLODECKARE (3-6)
- Murray Brodin & Johansson VARFÖR GRÅTER PAPPA? (3-6)
- Nilsson & Gustavsson KOMPISEN LÅNGTAR (3-6)
- Nilsson Thore BUS OCH FRÖ PÅ VARSIN Ö (3-6)
- Olsson & Landström MITT BLAND STJÄRNOR (3-6)

Rönn VÅGA VARA SNÄLL (3-6)

Rönns DET VIDUNDERLIGA ÄGGET (3-6)

Spont & Jansson EN FÖRTROLLAD JUL (3-6)

Stalfeldt ALLA BARNES RÄTT: EN BILDERBOK OM BARNKONVENTIONEN (3-6)

Stark & Bondestam DIKTATORN (3-6)

Sjögren LILLA NEJ – BOKEN (3-6)

Vegara SMÅ MÄNNISKOR STORA DRÖMMAR (3-6)

Wallnäs & Ruta ÅKA BUSS (3-6)

Widerberg MOA OCH SAMIR I PARKEN (3-6)

Williams FANTASTISKA SMÅKRYP (3-6)

EKONOMISK HÅLLBARHET

Anderson STORM – STINA 1988, 2016 (3-9)

Bone ALLT BÖRJAR MED ETT FRÖ...HUR MAT VÄXER (3-6)

Johansson & Ahlbom MULLE MECK – serien (3-6)

Klinting CASTOR & FRIPPE – serien (3-6)

HELHETSSKAPANDE HÅLLBARHET

Neumuller LAPPAT OCH LAGAT (alla åldrar)

Olsson & Landström SIKTA MOT STJÄRNORNA (3-6)

Schofield & Danks VILDA STADSBOKEN (alla åldrar)

Stark & Bondestam DJUR SOM INGEN SETT UTOM VI (alla åldrar)

Vaicenaviciene VAD ÄR EN FLOD? (alla åldrar)

Vatanen & Repo BÄÄ (3-6)

HÅLLBARA MATERIAL

Varierande material för skapande: <https://piiku.fi>, <https://lekolar.fi>

Varierande material för slöjd (pärlor, mosaikbitar med mera): <https://slojd-detaljer.se>

Konstbaserade material: <https://www.suomenpaperipyhy.fi>

Ekologiska material: <https://www.ekokul.se>

Alternativa, giffria material och färger: <https://www.kirjokanta.fi>

BÖCKER FÖR PEDAGOGER

Brieditis Katarina, Evans Katarina STOPPA

Forss Kalle (red.) SMÅSLÖJD, BARN SLÖJDAR MED VUXNA (alla åldrar)

Holmberg Karin SMÅ OCH STORA BRODERIER

Jansson Jan-Ove SLÖJDA ROLIGA GREJER SOM FUNKAR

Lundin Lina Sofia NATURLIG FÄRGNING: MAT OCH KLÄDER I KRETSLOPP

Lundgren Lena MED EGNA STYGN – BRODERA FRITT UR HJÄRTAT

Möller Birgitta SLÖJDÅRET 2012 – ÅTERBRUK – LÖV – SÄTERGLÄNTAN – GERILLASTICKNING – SLÖJDKLUBB

Neumuller Kerstin LAPPAT OCH LAGAT

Nyman Ingemar HANTVERK, ESTETIK OCH SLÖJD – MED UTEMILJÖN SOM INSPIRATION

Odegard Nina ÅTERBRUK SOM KREATIV KRAFT

Vidare läsning

[Agenda 2030](#) De globala målen för hållbar utveckling (2015. Förenta Nationerna).

[Grunderna för planen för småbarnspedagogik](#) (2018. Utbildningsstyrelsen).

[Grunderna för förskoleundervisningens läroplan](#) (2014. Utbildningsstyrelsen).

[Käsityöaktivismi](#) Samlingsportal med handledningar och idéer.

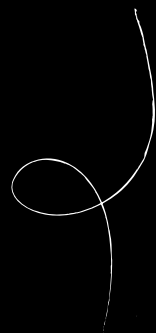
[Pedagogiska kontinuum och uttrycksglädje!](#) Pedagogik för femåringar och konst- och färdighetsfostrans nuläge inom småbarnspedagogiken (2021).

Bærekraftdidaktikk i kunst og håndverk: gjenbruke, oppvinne, skape (2020) Ragnhild Naumann, Kristine Riis & Helene Illeris. Cappelan Damm Akademisk.

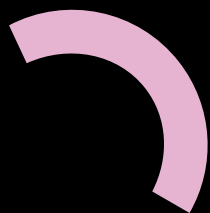
[Att möta barns klimatoro genom hoppets och handlingens pedagogik](#) (2020) Ann-Christin Furu och Hannah Kaihovirta. Barnombudsmannen.

Resiliens i förskolan. Att stärka barns välmående, delaktighet och handlingskraft (2022) Ann-Christin Furu & Mia Heikkilä. Kultur & Natur.

FÖRFATTARE

Vi tackar Svenska kulturfonden för ekonomiskt stöd. Vi tackar barn och personal vid Prästgårdsbackens förskola, elever vid Storängens skola och studerande vid den svenskspråkiga lärarutbildningen vid Helsingfors universitet för era bidrag till guiden.

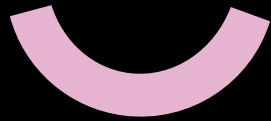
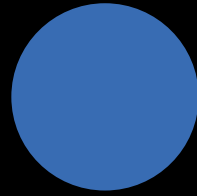

DOCENT HANNAH KAIHOVIRTA är universitetslektor i estetiska ämnenas didaktik vid Helsingfors universitet. Hennes forskningsinriktningar är estetiska lärprocesser, professionsutveckling på olika utbildningsstadier och multilitteracitet i konstbaserad undervisning. Hon har internationell och omfattande erfarenhet av att fortbilda lärare i lekfullt lärande samt social och kulturell hållbarhet. Hon har utvecklat praxisteori om ickeinjärt lärande och dialogundervisning i formella och informella lärmiljöer.

PEDAGOGIE MAGISTER MAJ ÅBERG-HILDÉN är lektor i textilslöjd i den grundläggande utbildningen. Hon har lång erfarenhet av slöjdundervisning och har varit med och utvecklat läroplaner och utbildningshelheter inom slöjd. Hon undervisar slöjd inom småbarnspedagogik och klasslärarutbildning vid Helsingfors universitet. Hon har aktivt arbetat för utvecklingsarbete inom slöjd genom ordförandeskap inom slöjdlärarnas understödsföreningar i nationellt och nordiskt sammanhang. Slöjddämnet i utbildning samt jämställdhets- och hållbarhetsfrågor i slöjddämnet innehar en central plats i hennes undervisning.

PEDAGOGIE DOKTOR ANN-CHRISTIN FURU är projektforskare vid Åbo Akademi och har lång erfarenhet av forsknings- och utvecklingsarbete inom småbarnspedagogik. Furu har fungerat som projektledare för SUSTE. Hon arbetar med ekologisk medvetenhet, relationell pedagogik och barns rättigheter och resiliens som centrala kunskapsområden inom pedagogik. Furu har stor erfarenhet av fortbildning för småbarnspedagoger och lärare och är aktiv i nordiska och internationella nätverk inom småbarnspedagogik och hållbarhetsfrågor.

DOCENT LILI-ANN WOLFF är universitetslektor i naturvetenskapens didaktik (lärarutbildare) och medlem i HELSUS (Helsinki Institute of Sustainability Science) vid Helsingfors universitet. Wolffs mest centrala forskningsintresse är hållbarhetspedagogik ur ett kritiskt tvärvetenskapligt perspektiv. Som medlem i många nationella och internationella arbetsgrupper har hon varit engagerad i utvecklandet av miljö- och hållbarhetspedagogiken. I rollen som naturskollärare har hon undervisat barn i olika åldrar om natur och miljö, samt lett fortbildningsprojekt och kurser för lärare och dagvårdspersonal.

Det här är en början!
Nu är det bara att
fortsätta att slöjda
hållbart tillsammans
med barn.

